

Przegląd artykułów.

Wiadomości zagraniczne: Ameryka: Błęska Lavalla. — Hiszpanija. — Anglija. — Francyja: Posiedzenia izb. (Zawyrokovanie gazety *National*.) — Oświadczenie księcia Moskwy. — Nieprzyjęcie warunków przez Mehmeda Alego. — Z Algieru. (Przybycie jenerała Bugeaud.) — Szwajcaryja: Instrukcyje na Sejm. — Wielkie Księstwo Poznańskie: Adres Stanów do króla. — Turcyja: Dokończenie firmanu sultańskiego. — Chiny i Indyje Wschodnie. — *Nowiny Lwowskie.* — *Wiadomości handlowe i przemysłowe:* Ołomuniec. — Londyn. — *Dodatek nadzwyczajny:* Stosunki ludności Galicyi. (Ciąg dalszy.)

Wiadomości zagraniczne.

Ameryka.

W skutek zawieszenia wypłaty przez północno-amerykański bank narodowy, wszystkie banki Filadelfii poszły za jego przykładem i wstrzymały także wypłaty gotowizną. Akcje banku narodowego z 50 na 25 spadły.

Wiadomości z Buenos-Ayres pod dniem 20. grudnia r. z. zawierają depezę jenerała Oribe do rządu, z doniesieniem o głównej potyczce, zaszłej d. 18. listopada pod Quebracheto, w której Lavalla na głowę pobito. Stratę jego cenią na 1500 zabitych oprócz znacznej ilości jeńców; oprócz tego stracił Lavoille artyleryję swoją i bagaż, a sam tylko z trudnością umknął.

Hiszpanija.

Donoszą z Madrytu pod dniem 27. lutego: »Dzisiaj z powodu urodzin *Espartera* było wielkie zgromadzenie w salonach naczelnie dowodzącego. Cały sztab jeneralny znajdował się tam razem: wszystkie stopnie, aż do pułkowników, były reprezentowane. Dziś księżę przyjmować będzie wszystkich członków Rejencyi i znaczną ilość oficerów. Wyprawioną ma być księciu wielka serenada, bandy muzyczne wszystkich pułków załogi Madrytu otrzymały rozkaz być w pogotowiu do udania się w przeznaczoną godzinie przed balkon księżęcego palacu. — Znaczna ilość szefów różnych oddziałów ministeryjum wojny zebrała się w biurach, by się o rozdzieleniu przychodów b. r. naradzić. Skutki nie są bardzo pomyślne: wydatki przewyższają przychody. — Od dni kilku zachodzą znaczne zmiany w załogach. Pułki madryckie rozeslane być mają po prowincyjach, a na ich miejsce

przyjdą do Madrytu pułki z prowincyj. Strzelców z Luchany przeniesiono do Toledo, a pułk z Soryi przybył z Toledo do Madrytu.

Madryt dnia 1. marca. Słychać, że spodziwiany tutaj p. *Olozaga*, nasz ambasador w Paryżu, otrzymał na posadę w gabinecie. Minister spraw zagranicznych, p. *Ferrer*, ma dlażasiąg, jakie położył około załatwienia sporu z Portugalią pod względem żeglugi na rzeczo Duero, być wyniesionym na godność margrabiego Duero. Margrabia *Saldanha* swój odjazd do Lizboay na dni kilka odłożył. — *Arguelles*, którego Sénatorem i deputowanym obrano, przyjął posadę deputowanego. — Słychać, że przyszły stan czynny armii wynosić ma 210,000 ludzi. Lecz nie wiadomo jeszcze, z kąd wziąć pieniądze na jej utrzymanie. Już teraz księżę de la *Victoria* i minister skarbu, o małe summy na potrzebne wydatki u kapitalistów prawie żebrać muszą. — W Barcelonie z powodu zakazu towarzystw patryjotycznych, przyjęść miało do zaburzenia.

Wielka Brytania i Irlandyja.

Izba niższa. Posiedzenie d. 8. marca. To było najgodniejszém uwagi na tém posiedzeniu, że lord *John Russell* oświadczył, iż chce przyłączyć się do większej części poprawek, poczynionych przez *Sir Roberta Peela* w nowej ustawie o ubogich, a mianowicie do owej poprawki, która przedłużenie pełnomocnictw komisarzy w sprawie ubogich, z dziesięciu na pięć lat ogranicza.

Gazeta *Morning-Post* zawiera list z Paryża, jak twierdzi od dobrze zawiadomionych osób, w którym donoszą jej, że układy rozpoczęte między gabinetem francuzkim a mocarstwami, które traktat lipcowy podpisały, do tego dószyły

stopnia, iż jest nadzieja, że sprawa Wschodu ostatecznie urządzoną będzie.

Dnia 29. grudnia r. z. angielski okręt wojenny *Ringdove*, wziął hiszpańską handlem niewolnikami trudniącą się brygantynę *Jezus Maryja*, na której było 248 dzieci murzyńskich od 10 do 16 lat i cztery młodych niewiast. Biędne dzieci te ściśnięto razem w miejscu, niemającym więcej jak 2 stopy 8 cali wysokości. Statek ten był do Puertorico przeznaczony. Sternik onegoż opowiadał, że dzieci te nad rzeką Sherbro zabrano. Gallinowie i plemię u przyładka Monte są w wojnie z sobą, i oba niewolników, jacy się im w zdobyczy dostaną, posyłają na sprzedaż nad rzekę Sherbro, gdzie za dzieci te w przecięciu płacą towarami, w wartości ośmiu talarów hiszpańskich. Sternik kupił sam dla siebie jednego murzynka za starą suknię i próżną pakę. Jeden z po między podróżnych brygantyny, czarny wyzwoleniec z Kuby, miał także udział w tym szkaradnym handlu.

Z Kanady są wiadomości do dnia 8. lutego. Unija obu prowincyj ogłoszona być miała przez gubernatora jeneralnego dnia 10go t. m., jako w dniu zamęścia Królowej, a nowy parlament miał się w maju w Kingston zgromadzić. Izba ustawodawcza Nowego-Brunszwiku zwołaną została przez tamtejszego gubernatora Sir Johna Harvey na dzień 20. lutego.

Francyja.

Izba parów. Posiedzenie d. 8. marca. (Dodatek.) O godzinie piątej otworzono znowu salę posiedzeń izby parów i prezydent oświadczył, że sąd parów, pana Delaroché (redaktora gazety *National*) winnym uznaje. Zapytał pełnomocnika i obrońcy onegoż, czy o zastosowaniu kary mają co jeszcze do powiedzenia? Po otrzymaniu zaprzeczającej odpowiedzi, sąd parów przemienił się powtórnie w tajny wydział, którego posiedzenie trwało blisko półtoręj godziny. Późem prezydent na posiedzeniu publicznem odczytał wyrok, którym pana Delaroché na jedno-miesięczne więzienie a gazetę *National* na 10,000 fr. kary pięciugięznej skazano.

— Posiedzenie dnia 10. marca. Izba zajmowała się dzisiaj wnioskiem do ustawy o zarodzie sztabu jeneralnego marynarki. Artykuł pierwszy tego wniosku postanawia, ażeby liczba admirałów w czasie pokoju nie więcej jak dwóch, a w czasie wojny nie więcej jak trzech wynosiła. Artykuł ten przyjęto. Drugi artykuł brzmi jak następuje: »Godność admirała tylko wiceadmirałowi nadaną być może, który miał główne dowództwo nad armiją morską, lub wiceadmirałowi, który główne dowództwo nad flotą

zajmował i w wyprawie morskiej świetne pełnił usługi, lub się odznaczył jakimś głośnym dziełem oręża.« Komisya zaprojektowała, by artykuł ten w sposób następujący odmienić: »Godność admirała może być nadaną tylko wiceadmirałowi, który w czasie wojny z kilku wyższymi oficerami pod jego rozkazem, armiją morską, lub złożoną z kilku dywizyj flotą (*force navale*) naczelnie dowodził.« — Sprawozdawca, p. Karol Dupin, uczynił uwagę, że komisya artykuł ten mianowicie dla tego w ten sposób odmieniła, ponieważ wyrazy świetne usługi i głośne dzieło oręża, dawniej często nadużywane były, i ponieważ rząd mimo tego nie myśli nikomu nadawać godności admirała Francyi, jeżeli się w służbie szczególnie nie odznaczył. Przy odchodzie poczty był admirał Duperré na unownicy, dla zbijania poprawki komisyi.

W izbie deputowanych dnia 10. b. m. przyjęto 221 głosami przeciw 37 wniosek do ustawy o wywłaszczaniu.

Książę Moskwy (syn marszałka Neja) wprowadzony do izby parów d. 6. b. m., chciał zabrać głos; lecz prezydent nie dał mu przyjść do słowa, ponieważ według przepisów izby, z porządku dziennego inna sprawa przypadała. *Moniteur parisien* ogłasza teraz osnowę oświadczenia, jakie książę Moskwy miał wtedy w izbie parów uczynić, a które sobie na później zachował: »Nie byłbym godnym zasiadać w tej izbie, gdyby zaszczyt należenia do niej, mógł dać mi zapomnieć o świętym obowiązku dziecięcej miłości, i gdybym się przeniwierzyl poleceniu, jakie włożyły na mnie ostatnie słowa ojca mego. Oświadczam przeto w tej dla mnie tak uroczystej a zarazem bolesnej chwili, że jakiegokolwiek mogą być przeszkody, których doznawały moje dotychczasowe usiłowania, by przejrzenie procesu ojca mego uzyskać, nie tracę jednak nadziei, że usłyszę kiedyś w tej sali ogłoszone unieważnienie niesprawiedliwego wyroku, jaki go spotkał. Przykłady przejrzania procesów politycznych zdarzają się często w historii, a któryż proces więcej powodów do przejrzania go nadarzał! — Atoli daleką jest odemnie myśl ta, bym tę wysoką magistraturę, do której odtąd należę, chciał memi nieustannemi reklamacyjami utrudzać. Polegam na jej sprawiedliwości, ufam w przyszłość i będę umiał czekać. Chwila zadosyć-uczynienia nadejdzie; by ją przyspieszyć, do tego zmierzać będą wszelkie usiłowania życia mego. Książę Moskwy, par Francyi. Paryż d. 6. marca 1841.«

Paryż dnia 9. marca. Komisya trudniąca się rozpoznaniem kredytów dodatkowych na r. 1841, słuchała wczoraj prezydenta rady i minist-

stra spraw zagranicznych: o żądanych na uzbrojenia kredytach. Ministrowie oświadczyli, że położenie spraw europejskich nie pozwala rządowi w tym roku zmniejszyć stanu czynnego siły zbrojnej lądowej i morskiej. Marszałek Soult pod względem żądanych dla Algieru kredytów dodał, że generał Bugeaud, który już na miejscu stanął, rozpoznał stan osady, lecz w żadnej mierze z Abd-el-Raderem układać się nie będzie.

Galignanego *Messenger* pisze, co następuje: „D. 7go b. m. wieczorem wyprawiono do Londynu gońca, z depeszami dla barona Bourqueney. Twierdzą że rząd francuzki niepryjennie dotknęła wiadomość z Konstantynopola, iż lord Ponsonby, sprzecznie z instrukcjami rządu angielskiego, nie przestaje czynić co tylko można, by sprawę Wschodu co-rzaz bardziej wikłać, czyniąc nieznośnym położenie Mehmeda Alego. P. de Bourqueney otrzymał polecenie, by zażądał od lorda Palmerstona wyjaśnienia o tym przedmiocie.

Quotidienne zawiera w dopisku, co następuje: „Otrzymujemy pewne wiadomości z Alexandryi pod dniem 23. lutego. Basza nie chciał przyjąć *Hattyszeryfu*, przywiezionego mu przez komisarza tureckiego; jak najwyraźniej odrzuca warunki, połączone z przyznaniem mu dziedziczości Egiptu, a mianowicie ten, w którym mu zakazano mianować swych następców i oficerów w armii egipskiej.“

Otrzymaone dnia 10. t. m. przez Marsyliję wiadomości, potwierdzają powyższe gazety *Quotidienne* doniesienie, że Mehmed Ali nie chce w żaden sposób poddać się nowemu *Hattyszeryfowi* Sułtana.

Dnia 9. b. m. odbyła się w Tuileryjach wielka rada gabinetowa. Twierdzą, że między członkami gabinetu nowe zaszły rozterki. P. Humann zażądał uwolnienia, jeżeli nie nastąpi pomniejszenie zezwolonych dla ministerjum wojny kredytów, czemu oparłszy się marszałek Soult oświadczył, że położenie spraw nie pozwala zmniejszyć w tej chwili funduszków dla jego wydziału. „Niech zmniejszą stan czynnej armii“ rzekł; „atoli w chwili krytycznej zmuszony będę w krótszym niż jednomiesięcznym przeciągu czasu, wszystkich młodych ludzi pod broń powołać i uzupełnić materjał wielkiej armii, nie dając sobie przeszkadzać niedostatecznością środków pieniężnych.“

Adwokaci Marie i Nogent-Saint-Laurent, bronić mają Darmésa przed sądem parów. Słychać, że proces ten rozpocznie się dnia 24go b. m.

Gazette de Languedoc zawiera, co następuje: „Zdaje się być rzeczą pewną, że rozbrojenie uchwalono. Do zbrojowni w mieście naszym nadeszły rozkazy, by wstrzymano wszelkie nadzwyczajne roboty, które od kilku miesięcy, dla wystawienia nowych bateryj, przedsięwzięto. Onegdaj mnóstwo robotników rozpuszczono.“

Courrier de Montpellier donosi, że list groźny, który tamże panu Durand przysłano, i z-tąd wynikię uwięzienia kilku osób, naprowadziły na ślad daleko rozgąłęzionego tajnego stowarzyszenia, które mianowicie ma swoich reprezentantów w Marsylii, Nismes i Tuluzie.

Dziennik Toulonnais podaje następujący ostatnią ustawą uchwalony w obecnej chwili stan marynarki francuzkiej: Admiratów 3; wice-admiratów 10; kontr-admiratów 20; kapitanów okrętów liniowych pierwszej klasy 33; drugiej klasy 67; kapitanów korwet pierwszej klasy 200; drugiej klasy 134; poruczników okrętów liniowych pierwszej klasy 100; drugiej klasy 400; inżynierów okrętów liniowych 600 (tylko 500 tymczasem w spisie wyknięto); kadetów od marynarki pierwszej klasy 200 (tylko 65 obecnie w spisie wyrażono); drugiej klasy nie oznaczono; ogółowa ilość oficerów po odrzuceniu kadetów od marynarki wynosi 1333. Całkowita ilość tak uzbrojonych jakoteż budujących się okrętów obejmuje 199, z tych jest 20 okrętów liniowych, 22 fregat, 18 korwet, 29 statków parowych; tudzież inne pomniejsze statki, jako to: brygi, kutery, okręty przewozowe i t. d.

Giełda dnia 9. marca. Na giełdzie dzisiejszej krążyły różne niepokojące wieści, z powodu których kurs papierów nagle spadać zaczął. Głoszono, że Król słaby, i że dziś rano była z tego powodu narada lekarska. Na spadnięcie kursu wpłynęła także wiadomość o nieprzyjęciu przez Mehmeda Alego firmanu Sułtana i podanych w nim warunków, i o oświadczeniu się marszałka Soult przeciw rozbrojeniu i pomniejszeniu kredytów na wydział ministerstwa wojny. (Owa pierwsza wiadomość o słabości Króla nie potwierdziła się wszakże. Król dnia 9go b. m. wieczorem przyjmował kilku ministrów i generałów, którzy o zdrowiu jego przekonać się mogli.)

Algier dnia 28. lutego. Dnia 22. o godzinie pierwszej w południe dano znać o statku parowym. Dowiedziano się wkrótce, że to jest *Phaeton*, mający na pokładzie generała Bugeaud, nowo-mianowanego gubernatora jenerałnego osady. Wnet powstał ruch wielki w mieście, wojsko stanęło pod bronią, a wielka część ludności spieszyła tłumnie ku wybrzeżu. O godzinie drugiej zarzucił *Phaeton* kotwicę, powitany działami warowni. Kontr-admirał Bou-

gainville z generałem Schramm, tymczasowym gubernatorem jeneralnym, obaj ze swemi sztabami jeneralnemi, przyjmowali jenerala Bugaud na lądzie. Tenże podwójnym szeregiem wojska i wśród natłoku ludności udał się do pałacu rządowego. Przybywszy tamże przyjmował jenerał Bugaud duchowieństwo Algieru, z biskupem jms. Dupuch na czele, sądy i różne władze i administracje. W ciągu dnia wyszły dwie odezwy nowego gubernatora, jedna do mieszkańców, druga do żołnierzy armii afrykańskiej, z których tę ostatnią umieszczamy: »Żołnierze! Król wezwał mnie na czoło wasze. O taki zaszczyt ubiegać się nie można, nie śmiejąc mieć doń prawa; lecz gdy się takowy przyjmuje z zapalem dla sławy, jaką tacy, jak Wy mężowie, obiecują, pomniejsza to obawę, iż się może nie odpowie ogromnemu zadaniu, pomniejsza dumę, dowodzenia Wami. Zwyciężaliście często Arabów i dalej jeszcze zwyciężać ich będziecie; lecz nie dosyć przywodzić ich do ucieczki, musimy ich podbić. Od Waszój odwagi, od Waszego poświęcenia się dla Króla i ojczyzny, wszystkiego tego żądać będę, czego potrzeba do osiągnięcia tego zamiaru, ale niczego więcej. Troskliwie na to baczyć nie omieszkać, by Wasze sity i Wasze zdrowie oszczędzać. Stale przekonany jestem, że oficerowie wszelkich stopni i podoficerowie, wspierać mnie w tém zechcą.« — Dnia 23go t. m. nowy gubernator jenerał najpierw szpital odwiedził. Dnia 25go o godzinie 6tej z rana do Blidah odjechał.

Szwajcaryja.

W pismach szwajcarskich czytamy: »Od kantonu Argowii nadeszła wiadomość, że memoriału swojego o stanie klasztorów jeszcze nadesłać nie mógł, tak iż inne kantony instrukcje na Sejm dać musiały, nie znawszy usprawiedliwienia się Argowii. Ostatnie wojsko, które jeszcze wolne gminy zajmowało, rozpuszczono dnia 6go marca. — Dnia 4go marca wielka rada kantonu Schwytz, dała posłom swoim, Holdenerowi i Oethikerowi, następującą instrukcję: 1) Ażby Sejm nalegał na kanton Argowii o cofnięcie swego w sprawie klasztorów wyroku; 2) rządowi kantonu rządzącego wyrazić nagane jego czynności. W innych punktach mają posłowie zupełną wolność działania: rzadki wy-padek w naszym kantonie.«

Newszatel d. 6. marca. Ciało ustawodawcze przyjęło 65 głosami przeciw 7. następującą przez radę państwa przedłożoną mu instrukcję na Sejm. Posłowie przede-wszystkiém żądać będą, ażeby wyrok argowski zniesienia klasztorów, jako przekroczenie artykułu 12go trak-

tatu związkowego, zupełnie był odwołany. Wtedy posłowie należąc będą do rozpraw sejmowych, jakim sposobem postanowienia traktatu związkowego na przyszłość zareczone być mają i z zastrzeżeniem sobie ratyfikacyi głosować będą na stosowne środki. Projekt, by klasztory winnemi uznane wyjąć z gwarancyi artykułu 12go, wspierany był tylko 7. głosami. — Posłami obrano pp. Calamé i Pierre.

Szafluzza d. 8go marca: Wielka rada na wniosek większości rady rządowej, uchwaliła d. 5go marca 34 głosami przeciw 32, następującą instrukcję: »Kanton Argowii ma być zwołany do cofnięcia znanego wyroku o klasztorach, z zastrzeżeniem wszakże ukarania istotnie dowiedzionej zdrady Stanu.« Walka była zacietą, jak z małej większości widno.

Lucerna d. 6. marca. Instrukcja kantonu Lucerny na Sejm nadzwyczajny została onegdaj uchwaloną. Lucerna uznaje za zasadę, że klasztory dowolnie znoszone być nie mogą; gdyby klasztory argowickie odwołały się na Związek Szwajcarski, Lucerna zastrzega sobie rozpoznać powody tamtejszego zniesienia klasztorów. Tym czasem wykonanie znoszącego klasztoru wyroku wstrzymać należy.

W. Księstwo Poznańskie.

Sejm prowincjonalny W. Ks. Poznańskiego przesłał do Króla następujący adres: »Najjaśniejszy najpotężniejszy Królu! WKMość raczyłeś najłaskawiej Stany W. Ks. Poznańskiego zwołać na piąty Sejm prowincjonalny. Sejm dnia 28. lutego otwarto. Uczucia nasze każą nam przede-wszystkiém złożyć WKMości najuniżeńszą podziękę za wyświadczone poddanym WKMości w W. Ks. Poznańskim liczne dobrodziejstwa, które WKMości wstąpienie na tron uświetniły a nasze serca najszczerzszym napelnily uczczeniem. Pozwól WKMość do tych dobrodziejstw przede-wszystkiém policzyć: powrót arcybiskupa, wspaniałomyślnie udzieloną amnestyję, rozszerzenie stanowej konstytucyi i pozwolenie ogłaszania publicznie rozpraw sejmowych, jakoteż najwyższy rozkaz, ażeby sądy wprawach z poddanymi polskimi, ich ojczystego języka używały. Polscy poddani Twoi N. Panie, zawsze z zapalem czuwać będą nad utrzymaniem swego ojczystego języka i narodowości. Lubo oni wspaniałomyślnymi zapewnieniami, danemi im przez WKMość, do najpiękniejszych nadziei są upoważnieni, nie mogą jednak utaić w sobie wyrazu wielkiego smutku, jaki uczuli z tego powodu, że WKMość im samym przypisujesz przyczynę, która ich do zażaleń i prośb spowodowała. Starać się oni będą udowodnić, że ich ten żarzą

nie dotyka, i uczynią, ile to od nich zależy, by odpowiedzieć szlachetnym zamiarom WRMOści. WRMOść przez utrzymanie i zapewnienie tej narodowości, wystawisz Sobie w sercach naszych najpiękniejszy i najtrwalszy pomnik Swego rządu, a zarazem między tronem a Swymi polskimi poddanymi najcisłejszy skojarzysz związek. Przy rozważeniu przedłożonych nam najlaskawiej propozycji, starać się będziemy usprawiedliwić ważność, jaką WRMOść w przychyleniu się Stanów Swoich pokładać raczysz, i odpowiedzieć oczekiwaniom, jakie współobywatele nasi w swych zastępcach położyli. WRMOść racz niezawodnie polegać na tém, że skutki obrad naszych zaświadczą o niezłomnej wierności i najszczerszej miłości, w których trwać nie przestajemy, jako WRMOści najpodleglejsze na piątą Sejm prowincjonalny zgromadzone Stany W. His. Poznańskiego. (Następują podpisy.) Poznań dnia 3go marca 1841.

Turcyja.

Do kończenie firmanu sułtańskiego, którym Alemu Baszy zabezpiecza się dziedziczny zarząd Egiptu: »W czasie pokoju dostatecznym jest do utrzymania spokojności i bezpieczeństwa w Egipcie 18,000 żołnierza, którejto ilości przekraczać nie należy; aże wojsko tak egipskie jak innych części państwa do służby Wysokiej Porty jest przeznaczone, przeto w czasie wojny stosownie do potrzeby pomnożeniem być może. Podług nowego, w całym moim państwie przyjętego wojskowego systemu, żołnierze, którzy lat pięć wysłużyli, zastąpieni będą przez innych, i ten sam system także w Egipcie zachowywany będzie. Przeto z wojska zostającego teraz w służbie egipskiej, 20,000 ludzi do nowej służby zaciągnąć należy, z których 18000 pozostanie w Egipcie, a 2000 dla wysłużenia swego czasu do Turcyi ma być posłanych. Dla uzupełnienia piątej części, która z nadmienionych dwudziestu tysięcy corocznie od służby uwalnianą będzie, zaciągać się będzie w Egipcie corocznie 4000 ludzi losowaniem, przyczem ludzkość, bezstronność i troskliwość zachowywana być powinna. Z tych nowozaciągniętych rekrutów 3600 pozostanie w Egipcie, a 400 tutaj przysłać należy. Żołnierze po wysłużeniu swego czasu tutaj albo w Egipcie, wrócą do swój dziedziny i już powtórnie na żołnierzy brać ich nie wolno. Jakkolwiek być może, iż klimat Egiptu wymaga innej materji na ubiór dla wojska egipskiego, niż ma wojsko otomańskie, jednakże tak mundur, jakoteż znamiona rozróżniające i barwa munduru wojska egipskiego, w niczem od innych wojsk mojego państwa różnić się nie mają. Toż sa-

mo dotyczy się także munduru i znamion rozróżniających dla oficerów, majtków i żołnierzy od marynarki egipskiej, której bandery takąż samą barwę jak tutejsza mieć powinny. Rząd egipski mianować będzie oficerów od marynarki i lądowych włącznie aż do porucznika; mianowanie zaś wyższych oficerów od mojej cesarskiej woli zależeć będzie. Na przyszłość niewolno gubernatorowi Egiptu, bez mego wyraźnego pozwolenia, budować wojennego okrętu. Ponieważ to udzielenie dziedzicznego zarządu Egiptem zależy od powyższych warunków, przeto niewypelnienie jednego z tychże, natychmiast uchylenie tegoż przywileju za sobą pociągnie. Pysylam Ci więc ten *Hattyszeryf* w tym zamiarze, abys Ty razem z Swoimi potomkami uznał cesarską łaskę, której Ci właśnie udzieliłem, i troskliwie Swoję uwagę zwrócił na wypelnienie zawartych w nim warunków; abys mieszkańców Egiptu bronil od wszelkich gwałtów, a mając o ich dobro i bezpieczeństwo staranie, nie przekraczał moich rozkazów; nakoniec, abys o ważnych sprawach kraju, który Twojemu zarządowi jest poruczony, Wysokiej Porcie donosił. Dnia 21. *Sihidsze* roku 1256. (13. lutego 1841.)^a

Konstantynopol d. 17go Lutego: Posłannik Porty, któremu inwestyturę Mehmeda Alego powierzono, miał otrzymać rozkaz, nie opuszczać zaraz Alexandyi, gdyby Mehmed Ali treści firmanu inwestytury miał co do zarzucenia; lecz donieść tu o zajęć mogących przeszkodach. Porta nie zdaje się być od tego, by się nie miała przychylić do takich próśb Baszy, które co do istoty nie przeszkadzając urządzeniom Sułtana, mogłyby spowodować do modyfikacyj w niektórych pomniejszych postanowieniach firmanu. Pod względem wolnego wyboru, jaki Sułtan zastrzegł sobie w mianowaniu każdorazowego następcy na opróżnioną posadę Baszalikatu, a w czem do tyła tylko chce wpływ wywierać, że zawsze jednego z następców Mehmeda Alego Baszą mianować postanowił, Porta z trudnością tylko od swój woli odstąpi. Reprezentańci mocarstw zagranicznych zdawali się to przewidywać, i dla tego uczuli się spowodowani, konsulom jeneralnym w Alexandryi inne dać rozkazy. Bo gdyby Mehmed Ali wzbraiał się w istocie przyjąć firman sułtański w jego terażniejszym składzie, wtedy ostateczne załatwienie sprawy egipskiej, którą już za ukończoną uważano, znowu by się przewlekło.

Chiny i Indyje Wschodnie.

Najnowsze wiadomości z Chin i Indyj Wschodnich dochodzą z Czuzaru do d. 24go listopa-

da, z Makhae do d. 18go grudnia, z Kalkuty do d. 22go stycznia, a z Bombaju do d. 1go lutego. Najciekawszą jest wiadomość o stanie stosunków między Angliją a rządem chińskim. Zdaje się potwierdzać, że się obawiać należy, iż Chińczycy biorą się tylko na wybiegi, by na czasie zyskać; do dnia 18go grudnia układy z nimi do żadnego jeszcze nie doprowadziły skutku. D. 6go listopada zawiadomił admirał Elliot w Czuzanie, przebywających tamże Anglików, że zawarto z Chińczykami z a w i e s z e n i e b r o n i, ograniczające zajęcie przez Anglików Czuzanu i małych wysp pobliskich. Do wiadomości tej dodano upomnienie, ażeby się starano na umyśl Chińczyków pojednawczo działać. Drugi pełnomocnik angielski, kapitan Elliot, wydał okólnik, oświadczający, że na interes Anglików w Czuzanie w ciągu układów względ miany będzie. Tymczasem angielskie wojsko tamtejsze pomniejsza się ciągle przez nadzwyczajną śmiertelność.

NOWINY LWOWSKIE.

Szósta przedstawa teatru francuzkiego powiodła się w najwyższym stopniu, była bardzo zajmująca i przyjemną. Wodewil: *Madame du Chatelet ou point de lendemain* był bardzo dowcipny, i rzec można, że co do gry i ubioru nic do życzenia nie pozostawił. Również okrągłona i żywa była gra komedy: *Le voyage à Dieppe* i uprzyjemniła nam wieczór. Już sam przedmiot komedyi tej jest bardzo zabawny. Towarzystwo wesółej młodzieży idzie między sobą o zakład, że jej mistyfikacja się powiedzie. Właśnie zdarza się, iż pewien zacny obywatel, zamiar trzydziesto-letni zwidzenia morza uskutecznić zamyśla i po piąty raz postanawia odbyć podróż do Dieppy. Poczyniono w tej mierze wszelkie przygotowania; w tém jeden z nadmienionych młodych ludzi przyjeżdża po niego w swym powozie, zabiera z sobą i wiezie go w nocy po wszystkich przedmieściach Paryża, a wreszcie nad rankiem zajeżdża do domu jednego z awych przyjaciół. Stary obywatel przybywszy w to miejsce, sądzi, że istotnie zajeżdżał do Dieppy i wtedy następują prawdziwie komiczne sceny. Stary chce koniecznie zwidzić brzeg morza, młodzi ludzie starają się mu przeszkodzić; nareszcie cała rzecz się wyjaśnia i na tém się kończy, że starzec za jednego z tych

młodziaków swoje córke wydaje i istotnie podróż do Dieppy odbywa. — W środę to jest dnia 24. mamy ujrzeć *Makbeta* a w sobotę dnia 27. *Semiramide*. Y***

W *Tygodniku Petersburskim* wyczytujemy, że d. 23go z. m. dawała w Petersburgu publiczny koncert na skrzypcach młoda trzynasto-letnia Polka, panna Teofila Józefowicz. — *Kuryjer Warszawski* donosi, że dwóch kupców rodem z Polski, powróciło tamże po kilkunastoletniej podróży w Rossyi, a szczególnie w prowincyjach azyjatyckich, i sprowadzili z sobą żywego sobola, z za Bajkału pochodzącego.

Wiadomości handlowe i przemysłowe.

(Z korespondencji prywatnej.)

Ołomuniec, Targ na woły d. 17. marca 1841.

Na dzisiejszy targ przypędzono 608 wołów, samemi mniejszemi stadami 50 sztuk nieprzeznaczającami, jakości różnej, najwięcej średniej; a lubo ceny w porównaniu z poprzedzającami targami prawie o 10 pctu spadły, mimo tego jakich 100 wołów zostało niesprzedanych. Do Więdnia poszło kilka stad wprost przez Lipnik, i tak: niejaki Paulin z obwodu jasielskiego sprzedał 119 wołów, parę w wadze 10 $\frac{1}{2}$ cetnarów po 360 zr. w w. z 2 radaszu; Mordrzyk z Cieszyna 100 wołów, parę w wadze 9 $\frac{3}{4}$ cetn. po 320 zr. w w. bez radaszu; i Neumann ze Szlązka 149 wołów na wagę regie, cetnar po 39 zr. 30 kr. w w.; te ostatnie woły miały być rzadkiej jakości, para w wadze 13 cetnarów. W innym bowiem razie nie płacą w Więdniu drożej jak 37 do 38 zr. w w. za cetnar. — Dla tych co omijają targ ołomuniecki, nie masz żadnej korzyści: albowiem przez to zmniejsza się konkurencja na naszym targu, — więdnińscy kupcy odstręczają się od nas, a co najważniejsza, sprzedaż inną drogą nie daje przodającym więcej korzyści, niż na naszym targu. Z resztą komu się w Ołomuńcu nie powiedzie, ma zawsze jeszcze drogę do Więdnia otwartą. — Galicyjanie powinni to dobrze zważyć.

Londyn d. 9. marca 1841. Przy pięknej pogodzie w przyszłym tygodniu, wzięto się u nas wszędzie do robót w polu. Według dochodzących ciągle doniesień, zasiewy pszeniczne wyglądają zdrowo. Także w Szkocyi i Irlandyi i pogoda sprzyja robotom w polu.

(*Preuss. Handl. Zeit.*)

**STOSUNKI LUDNOŚCI GALICYI,
podług spisu odbytego w roku 1840,
w porównaniu z ludnością lat poprze-
dnych, jakoteż i z ludnością innych
prowincyj.**

(Ciąg dalszy.)

β) Szlachta. *)

Po Węgrach i Ziemi Siedmiogrodzkiej gdzie na 20 i 23 mieszkańców w przecięciu liczy się jeden ze stanu szlacheckiego, Galicyja ma najwięcej szlachty.

*) Dla zabezpieczenia nieporozumieniom, winniśmy zwrócić uwagę na to: iż w skutek właściwego stanowiska, z którego konskrypcya w monarchii austriackiej się odbywa, w liczbie szlachty w sumaryjuszach krajowych zamieszczonej tylko szlachta płci męskiej jest objęta, i to z wyłączeniem szlachty ze stanu duchownego i wojskowego. Rubryka klasyfikacyi arkuszy konskrypcyjnych, służąca w tym względzie za podstawę sumaryjuszom krajowym, ma następujące co do istoty urządzenie, które nam koniecznie poznać wypada, inaczej bowiem nie moglibyśmy wyrozumieć liczb wyjetych z wykazów konskrypcyjnych.

Rubryka ta dzieli się na dwie główne części: Pierwsza część nie ma po nad sobą wspólnego dla swych rubryk napisu i dzieli się bezpośrednio na ośm rubryk, które od lewej ku prawej następujące mają napisy: 1) „Duchowni.” 2) „Szlachta.” 3) „Urzednicy i honoracyjery.” 4) „Profesyonisci, artyści, uczni artystów i akademicy.” 5) „Włościanie.” 6) „Członkiem niezdatni.” 7) „Do milicyi krajowej (Landwehr).” 8) „Dorośli.” Zaś druga część ma dla podrzędnych rubryk ogółowy napis: „Do żadnej z poprzednich rubryk nie należący i wedle swojej kwalifikacyi zdadni.”

Ta druga główna część dzieli się naprzód na dwie rubryki: 1) „Na czas uwolnieni.” 2) „Prenotowani.” Tych znowu są dwie rubryki: a) prenotowani dla wojska (z 11 podziałami podług 11 klas wieku); b) dla milicyi krajowej.

Konskrypcya odbywa się podług następujących prawideł:

1. Klasyfikuje się tylko płeć męzką.
2. Klasyfikacya dzieje się przez tak nazwaną wyrzutnię (*Auswerfen*), to jest: iż na każdego prenotowanego kładzie się w odpowiedniej przedziałce pewien znak (cyfrę 1).
3. W klasyfikacyjnej rubryce jedna i ta sama osoba raz tylko powinna być naznaczona.
4. Posiadający kilka kwalifikacyj, dla których mógłby w kilku rubrykach być umieszczony, klasyfikuje się w tej rubryce, która druga (od lewej ku prawej) poprzedza; i tak: duchowny będący zarazem urzędnikiem klasyfikuje się jako ducho-

Dajemy tu wykaz liczebny szlachty płci męskiej, nie należącej do stanu duchownego, i nie objętej w listach imiennych pułkowych.

W y k a z VI.

Obwody	Ilość szlachty płci męskiej		
	w roku 1834	w roku 1837	w roku 1840
Wadowicki . . .	354	292	312
Bocheński . . .	554	580	543
Sandecki . . .	497	488	514
Tarnowski . . .	685	654	632
Jasielski . . .	426	434	416
Rzeszowski . . .	355	356	391
Sanocki . . .	1072	1065	1029
Przemyski . . .	690	659	669
Zółkiewski . . .	591	568	564
Lwowski . . .	1615	1640	1698
Złoczowski . . .	921	963	927
Samborski . . .	8491	8641	8460
Brzeżański . . .	2198	2259	2358
Stryjski . . .	2381	2549	2589
Stanisławowski . . .	2113	2213	2268
Hołomyjski . . .	1784	2185	2333
Tarnopolski . . .	2603	2549	2233
Czerniowski . . .	2137	2370	2445
Czerniowiecki *)	1762	1725	1840
W całej Galicyi ogółem	31229	32190	32212

wny; szlachcie będący także i honoracyjorem jako szlachcie i t. d.

5. W pierwszej głównej części rubryki klasyfikacyjnej, to jest w jednej z wyżej wymienionych ośmiu rubryk, ten tylko może być umieszczony, kto a) albo całkiem od wojska jest wolny; b) albo nieprzydatny; c) albo do milicyi krajowej należący; d) lub też, kto w roku rewizyję konskrypcyjną poprzedzającym 19stu lat życia jeszcze nie ukończył.

Z tego sumarycznego wykazu wypływa, iż statystyk chcą robić wnioski z tych liczb sumaryjuszów konskrypcyjnych, które są oparte na rubryce klasyfikacyjnej, z największą ogólnością postępować powinien.

Najwięcej jeszcze pewności daje pierwsza rubryka, to jest rubryka „Duchownych”; wszelkie zaś następne rubryki są coraz mniej pewne; a lubo niepewność ta zmniejsza się cokolwiek, jeżeli patrząc np. na rubrykę „włościanie”, pomyślimy sobie przy niej „płeć męzką” o ile ta na mocy istniejących praw, od zaciągu do wojska całkiem jest uwolniona: a toli ścisła dokładność nie jest nawet i w tym razie możliwą, gdyż nigdy wiedzieć nie można, ile z takich głów, które w różny sposób mogły być kwalifikowane, umieszczonych było czy to w jednej z wcześniejszych rubryk, czy też i w tej rubryce, którą się właśnie statystyk zatrudnia.

Ponieważ w Galicyi, jak to wyżej okazano, płeć żeńska przechodzi w liczbie płeć męską o 2 na sto w przecięciu, można więc przypuścić, że ten sam stosunek u szlachty, liczbę jej ogólną w obu płciach przyjąć

w roku 1834 na 63,700
 » » 1837 — 65,600
 » » 1840 — 65,700

Ogółem więc przypada w Galicyi na 69 do 72 osób jedna ze stanu szlacheckiego. Wykładnik tego stosunku zmniejszyłby się jeszcze o wiele, gdybyśmy mieli wzgląd na osoby duchowne i wojskowe do stanu szlacheckiego należące, które jako nie podpadające konskrypcyi, nie są w rubryce szlachty objęte.

Z obwodów Galicyi obejmuje stosunkowo najwięcej szlachty obwód samborski, najmniej zaś wadowicki; w pierwszym przypada jeden szlachcic na 17 mieszkańców płci męskiej, w drugim zaś dopiéro na 349 w przecięciu.

W Czechach przypada w ogóle jeden ze stanu szlacheckiego aż na 328 ludności męskiej; w Morawii i Szląsku na 355; w Pograniczu Wojskowém na 649; w Dalmacyi na 568, a w innych prowincjach na 200 do 300. Tylko w Austrii Dolnej z powodu znacznej liczby szlachty w samej stolicy mieszkającej, można na 152 osób płci męskiej liczyć jedną osobę ze stanu szlachty.

γ. *Urzednicy, honoracyjory, profesyonisci, artysci, uczni artystów i akademicy.*

Rubryka urzędników i honoracyjorów jest dla

statystyka mniej użyteczna, już, że urzędnicy i honoracyjory są jedną tylko objęci liczbą; i tym sposobem wiedzieć nie można, ile z pomiędzy osób w tej rubryce umieszczonych, do klasy urzędników, a ile do klasy honoracyjorów należy; już, że w rubryce urzędników, nie wszyscy urzędnicy, a w rubryce honoracyjorów, także nie wszyscy honoracyjory są umieszczeni. I tak, w tej rubryce nie masz urzędników i honoracyjorów od służby wojskowej nie uwolnionych, do stanu szlacheckiego lub duchownego należących; a rubryka honoracyjorów obejmuje nawet osoby należące do wcale różnych klas obywatelskiego życia; np. doktorów prawa, medycyny i chirurgii, osoby wojskowe nie należące do stanu szlacheckiego i konskrypcyi podpadające, nauczyciele szkół wiejskich, których utrzymanie zabezpieczone jest przez wiadomą dokładną dotacyję; i t.d.

Jeszcze mniej dokładną jest następująca rubryka, to jest profesyonistów i t.d. odkąd tymże ograniczono dawniejszy przywilej uwolnienia od służby wojskowej. Daje się to tym bardziej w znaki, że ina dokładność tabel podatku zarobkowego nie można ściśle liczyć; tak dalece, iż statystyk żadnego nie ma źródła, z któregooby na pewno tę zowszechniar ważną liczbę rzemiosł w Austrii mógł wyczerpać.

Nie czyniąc przeto żadnych pad temi obiema rubrykami uwag i porównań, jakieby daty konskrypcyjne nastęrczyć mogły, poprzestane tu na podaniu samych tylko liczb z sumaryjuszów krajowych z roku 1834, 1837 i 1840.

W y k a z VII.

Obwody	Urzednicy i honoracyjory			Profesyonisci, artysci, uczni artystów i akademicy:		
	w roku 1834	w roku 1837	w roku 1840	w roku 1834	w roku 1837	w roku 1840
Wadowicki	242	231	244	109	110	84
Bocheński	307	273	295	57	45	41
Sandecki	155	189	183	118	107	92
Tarnowski	197	202	248	6	—	—
Jasielski	113	140	153	55	57	56
Rzeszowski	164	176	185	44	52	54
Sanocki	135	147	153	12	10	18
Przemyski	258	251	307	151	233	229
Żółkiewski	160	179	195	96	35	19
Lwowski	1208	1251	1355	920	336	789
Złoczowski	183	189	234	28	12	12
Samborski	228	284	268	132	115	113
Brzeżański	121	141	153	7	2	1
Stryjski	177	182	191	76	59	10
Stalawowski	216	250	277	—	—	—
Kołomyjski	168	174	187	139	52	12
Tarnopolski	143	159	177	10	11	9
Czortkowski	118	118	131	24	25	21
Czerniowiecki	414	419	454	320	315	375
W całej Galicyi ogółem	4707	4965	5395	2304	2076	1935

(Dokończenie nastąpi.)